

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองในพื้นที่สวนเดิมฝั่งธนบุรี :
กรณีศึกษาชุมชนเมืองคลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

นายสมพงษ์ กุลวโรตตมะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางผังเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-3645-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I212 32647

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR URBAN COMMUNITIES IN OLD ORCHARD AREAS IN THONBURI : A
CASE STUDY OF BANG KHUNTHIEN URBAN COMMUNITY, CHOM THONG DISTRICT, BANGKOK.

MR. SOMPHONG GULWAROTTAMA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-3645-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองในพื้นที่สวนเดิมฝั่งธนบุรี : กรณีศึกษา
ชุมชนเมืองคลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

โดย

นาย สมพงษ์ กุลวโรตตมะ

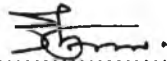
ภาควิชา

การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

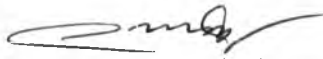
อาจารย์ ขวัญสรวง อติโพธิ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

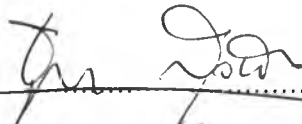
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิริ ปิรพันธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ขวัญสรวง อติโพธิ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชูวิทย์ สุขฉายา)

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์

สมพงษ์ กุลวโรตตมะ : แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองในพื้นที่สวนเดิมฝั่งธนบุรี : กรณีศึกษาชุมชนเมืองคลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. (DEVELOPMENT GUIDELINES FOR URBAN COMMUNITIES IN OLD ORCHARD AREAS IN THONBURI : A CASE STUDY OF BANG KHUNTHIEN URBAN COMMUNITY, CHOM THONG DISTRICT, BANGKOK) อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ขวัญสรอง อติโพธิ, จำนวนหน้า 193 หน้า. ISBN 974-17-3645-2

ในอดีตชุมชนริมน้ำ "บางกอก" ในพื้นที่ฝั่งธนบุรี จะมีการเพาะปลูกทำสวนจนปรากฏเป็นสวนผลไม้ที่มีชื่อชนิดต่างๆ อยู่คู่กัน โดยมีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่นไปตามแม่น้ำลำคลอง และมีสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติ แต่ผลจากการพัฒนาและการขยายตัวของเมืองของกรุงเทพมหานครในฐานะเป็นเมืองหลวงมหานครได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชนชาวสวนในฝั่งธนบุรีอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วง 40 กว่าปีที่ผ่านมา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สวนเดิมเป็นพื้นที่เมืองของฝั่งธนบุรี โดยภาพรวม และพื้นที่ชุมชนเมืองคลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง เป็นพื้นที่เฉพาะ โดยได้ทำการวิเคราะห์และประเมินกระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในพื้นที่สวนเดิม เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมและรูปแบบที่เป็นไปได้ต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนเมือง

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ฝั่งธนบุรีได้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ภายหลังจากการก่อสร้างสะพานพระพุทธยอดฟ้า ในปี พ.ศ. 2475 ส่งผลให้พื้นที่เมืองจากฝั่งพระนครขยายตัวในแนวราบเชื่อมต่อกับพื้นที่ฝั่งธนบุรีโดยอาศัยถนนแนวแกนสำคัญ เช่น ถนนเพชรเกษม ถนนเอกชัย ถนนพระรามที่ 2 ในการเปิดพื้นที่เมืองประเภทต่างๆ ประกอบกับการขยายตัวทางด้านการค้า บริการ และอุตสาหกรรมจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในขณะที่ฝั่งเมืองรวมกรุงเทพมหานครไม่สามารถควบคุมการขยายตัวของเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สาเหตุดังกล่าวย่อมส่งผลให้พื้นที่สวนเดิมลดลง และทำให้วิถีชีวิตแบบชาวสวนในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นวิถีชีวิตแบบชาวเมืองในปัจจุบันแทบจะทุกพื้นที่

ผลจากการวิเคราะห์และประเมินดังกล่าวจึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่สวนเดิม คือ ในระดับกรุงเทพมหานครและพื้นที่ฝั่งธนบุรี ควรกำหนดนโยบายและเป้าหมายการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมในผังเมืองรวมให้ชัดเจน และทบทวนโครงการพัฒนาเมืองขนาดใหญ่ ระดับสวนเมืองและย่านของเขตจอมทอง เสนอให้มีการกำหนดเขตการใช้ที่ดินทางเกษตรกรรม การวางผังเฉพาะ รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพภูมิทัศน์เครือขายคูคลอง และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ส่วนในระดับชุมชนควรเพิ่มความหนาแน่นของการใช้ประโยชน์ที่ดิน พัฒนาเป็นพื้นที่จัดสรรขั้นดี โดยกำหนดมาตรฐานและใช้มาตรการทางกฎหมายสนับสนุน เช่นเดียวกับการพัฒนาพื้นที่สวนเดิมเป็นการทำเกษตรกรรมเข้มข้น เกษตรกรรมทางเลือก เกษตรกรรมท่องเที่ยว หรือสวนเกษตรจัดสรร ตลอดจนการจัดการทางด้านทัศนคติเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและหวงแหนในอาชีพของบรรพบุรุษ

ภาควิชา..... การวางแผนภาคและเมือง..... ลายมือชื่อนิสิต..... กอวิศา กอวิศา
สาขาวิชา..... การวางผังเมือง..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... สัน
ปีการศึกษา..... 2546..... ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... -

AN ABSTRACT

447 42227 25 MAJOR : URBAN PLANNING

KEY WORD : ORCHARD / URBAN COMMUNITIES

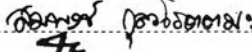

MR. SOMPHONG GULWAROTTAMA : DEVELOPMENT GUIDELINES FOR URBAN COMMUNITIES IN OLD ORCHARD AREAS IN THONBURI : A CASE STUDY OF BANG KHUNTHIEN URBAN COMMUNITY, CHOM THONG DISTRICT, BANGKOK. THESIS ADVISOR : MR. KWANSUANG ATIBODHI, 193 pp. ISBN 974-17-3645-2

In the past, a canal-along side community "Bangkok" in Thonburi grew orchard expertly until it became well-known orchard. The settlement pattern stood densely along with the river. The people had culture, social and lifestyle together with natural resources. However, the development and the growth of Bangkok where is a capital created the impact on changing rapidly of physical and lifestyle for Thonburi canal-along side community, particularly 40 years ago.

The objective of this thesis is to study the changing process from old orchard to urban area of Thonburi in overall view, then go through the detail in Khlong Bang khun Thian urban community Chom Thong District by being analyzed and evaluated the changing pattern of physical settlement and lifestyle in the old orchard area. The result from this thesis led to suitable recommendations and possible patterns to develop the urban community.

From the study, it was found that Thonburi grew rapidly, especially after the Phra Buddha Yod Fa Bridge construction BC. 2475. It pushed on the urban area of Pha Na Khon expand along with horizontal and connected with Thonburi by main roads, for example Phetkasem Road, Ekachai Road, Pharam II Road to created various urban patterns. Moreover, there were growth of commerce, services, and industries on The national economic and social development plan while Bangkok comprehensive plan could not control efficiency of urban growth. These causes affected directly to the decrease of old orchard areas. The old orchard lifestyle had changed too. It became current urban lifestyle in most areas.

The analytical result and evaluation reveals that there are many approaches to develop old orchard. First, in Bangkok and Thonburi, we should define clearly policy and target on agricultural land utilization in Comprehensive plan, and review large urban development projects. Second, in Chom Thong district, we should define specific zone for agricultural land utilization, settle and use Specific plan, and renew the river network and environment in order to develop tourism. Finally, in community level, we should increase density of land utilization, develop the area to best subdivision, define standard principle and use the law for support as well as develop old orchard to intensive agricultures, alternative agricultures, tourism agricultures, or subdivision plantations. Furthermore, we should enhance attitude to proud and possessive in ancient agricultural occupation.

Department ..... Urban and Regional Planning ..... Student's signature ....
Field of Study ..... Urban Planning ..... Advisor's signature ....
Academic year ..... 2003 ..... Co-advisor's signature ..... - .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่งของอาจารย์ขวัญดวง อติโพธิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำ และมุมมองงานด้านผังเมือง ในส่วนที่เกี่ยวข้องมาโดยตลอด

ขอขอบคุณอาจารย์ขวัญดวง อติโพธิ และอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการวางแผนภาค และเมือง และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้งานชิ้นนี้มีความ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ผ.ม. 26 ทุกคนในภาควิชา ที่ได้เรียนรู้ ทำงาน หรือช่วยเหลือกัน ตลอดเวลาที่ได้อยู่ด้วยกัน และเป็นกำลังใจให้ในเรื่องบางเรื่อง ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับพี่ม่อน พี่ดื้อ พี่ปิ่น พี่ซ่าง พี่โอเล่ พี่เกริก พี่ภาณุ พี่หญิง พี่เชอรี่ ยุทธ เจ็ท กร ตา กอล์ฟ ปิ๊พี จู แจ็ค เอ๋ ชิด อัม ฝน เกศ อ้อ แหม่ม ตึก

ขอขอบคุณครอบครัวที่อบอุ่น พ่อ แม่ พี่ๆ อ้วนนุคที่คอยดูแล ช่วยเหลืองานทางด้านข้อมูล ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจในการทำงานเสมอ

สมพงษ์ กุลวโรตตมะ

ตุลาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญแผนภูมิ	ฏ
สารบัญแผนที่	ฒ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับเมือง ชุมชน และองค์ประกอบชุมชน	6
2.1.1 ความหมายของเมือง	6
2.1.2 ความหมายของชุมชน	7
2.1.3 องค์ประกอบชุมชน	9
2.2 แนวความคิดที่เกี่ยวกับรูปแบบเมืองในประเทศไทย	11
2.2.1 รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน	11
2.2.2 รูปแบบเมือง	14
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์และย่านของเมือง	15
2.3.1 ภาพลักษณ์ และเอกลักษณ์ของเมือง	15
2.3.2 ย่านของเมือง	16

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่เขตต่อเมืองและพื้นที่ชานเมือง	17
2.4.1 ขอบเขตและความหมายของเขตต่อเมืองและเขตชานเมือง	17
2.4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่ต่อเมืองและพื้นที่ชานเมือง	18
2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบสวนไม้ผล	21
2.6 แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาชุมชน	23
2.6.1 ความหมายของการพัฒนา	23
2.6.2 แนวทางการวางแผนพัฒนาชุมชน	24
2.6.3 แนวทางการวางแผนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	25
2.6.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมือง	27
2.6.5 แนวทางการออกแบบและการวางผังเมืองที่ดี	27
2.6.6 แนวทางการออกแบบวางแผนพัฒนาชุมชนตามแนวความคิด New Urbanism	29
2.6.7 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมของเมือง	30
2.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา	31
บทที่ 3 กระบวนการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สวนเดิมในฝั่งธนบุรี	33
3.1 พื้นที่สวนเดิมบางกอกหรือฝั่งธนบุรี	34
3.1.1 พื้นที่สวนเดิมระหว่างการเปลี่ยนผ่านการตั้งราชธานีสยาม (กรุงศรีอยุธยา-กรุงธนบุรี-กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ร.1 - ร.2)	34
3.1.2 พื้นที่สวนเดิมกับจุดเริ่มต้นการเปิดเสรีทางการค้าและการพัฒนา เมืองศูนย์กลางอย่างอารยประเทศ (พ.ศ.2367 - พ.ศ.2475)	43
3.1.3 พื้นที่สวนเดิมภายใต้การเปลี่ยนแปลงเพื่อความทันสมัยแบบ เมืองบก (พ.ศ.2475 - พ.ศ.2514)	45
3.1.4 พื้นที่สวนเดิมกับการขยายตัวของพื้นที่เมืองสู่พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่ชานเมืองอย่างไร้ทิศทาง (พ.ศ. 2514 - พ.ศ.2543)	46
3.2 พื้นที่สวนเดิมบริเวณชุมชนเมืองคลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง	53
3.2.1 พื้นที่สวนเดิมระหว่างการเปลี่ยนผ่านการตั้งราชธานีสยาม (กรุงศรีอยุธยา-กรุงธนบุรี-กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ร.1 - ร.2)	53
3.2.2 พื้นที่สวนเดิมกับจุดเริ่มต้นการเปิดเสรีทางการค้าและการพัฒนา เมืองศูนย์กลางอย่างอารยประเทศ (พ.ศ. 2367 - พ.ศ.2475)	56

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2.3	พื้นที่สวนเดิมภายใต้การเปลี่ยนแปลงเพื่อความทันสมัยแบบเมืองบก (พ.ศ.2475 - พ.ศ.2514)	59
3.2.4	พื้นที่สวนเดิมกับการขยายตัวของพื้นที่เมืองสู่พื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ชานเมืองอย่างไร้ทิศทาง (พ.ศ.2514-พ.ศ.2543)	63
3.3	วิถีชีวิตชาวสวน	73
3.3.1	รูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชนชาวสวน	73
3.3.2	ตลาดน้ำกับวิถีเศรษฐกิจของชาวสวน	80
3.3.3	วัฒนธรรมและประเพณีของชาวสวน	85
3.4	สรุปการเปลี่ยนแปลงสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในพื้นที่สวนเดิม	89
3.5	สรุปปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สวนเดิมเป็นพื้นที่เมืองของฝั่งธนบุรี	97

บทที่ 4 สภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในพื้นที่สวนเดิมชุมชนเมือง

	คลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง	100
4.1	สภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในพื้นที่สวนเดิมระดับส่วนเมือง (เขตจอมทอง)	100
4.1.1	ลักษณะทางภูมิศาสตร์	100
4.1.2	ขอบเขตการปกครอง	101
4.1.3	การใช้ประโยชน์ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	101
4.1.4	ระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่ง	107
4.1.5	โครงสร้างเศรษฐกิจ สังคมและประชากร	109
4.1.6	นโยบายและโครงการพัฒนาของภาครัฐและกรุงเทพมหานคร	113
4.1.7	ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร	118
4.1.8	แนวโน้มการขยายตัวของเมือง	122
4.2	สภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในพื้นที่สวนเดิมระดับย่าน	124
4.2.1	รูปแบบพื้นที่เมืองกับระบบศูนย์กลางย่านของพื้นที่เขตจอมทอง	124
4.2.2	ย่านพื้นที่สวนเดิมและเครือข่ายลำน้ำ	128

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3	สภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในพื้นที่สวนเดิมระดับชุมชน 133
4.3.1	ลักษณะและสภาพของชุมชน วัด ตลาด และโรงเรียน 133
4.3.2	การวิเคราะห์และประเมินสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนิน ชีวิตระดับชุมชน กรณีศึกษา 6 ชุมชน 139
4.3.2.1	ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน และรูปแบบเมือง 141
4.3.2.2	ลักษณะอาคารบ้านเรือน และการจัดวางอาคาร 148
4.3.2.3	สภาพการเข้าถึงและระบบคมนาคมขนส่งชุมชน 148
4.3.2.4	การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ 149
4.3.2.5	ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการชุมชน 149
4.3.2.6	ระบบคูคลองและการใช้น้ำ 151
4.3.2.7	ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัด 153
4.3.2.8	ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับตลาด 153
4.4	สรุปประเด็นสำคัญสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในพื้นที่สวนเดิม. 153
บทที่ 5 แนวทางการพัฒนาพื้นที่สวนเดิม ชุมชนเมืองคลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง 158	
5.1	แนวทางการพัฒนาพื้นที่ในระดับกรุงเทพมหานครและฝั่งธนบุรี 158
5.2	แนวทางการพัฒนาพื้นที่ในระดับส่วนเมืองและย่าน เขตจอมทอง 160
5.2.1	การกำหนดย่านหรือเขตการใช้ที่ดิน 160
5.2.2	การวางผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรม . 161
5.2.3	การพัฒนาพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อม 162
5.3	แนวทางการพัฒนาพื้นที่ในระดับชุมชน 163
5.3.1	การสกัดกั้นการขยายตัวของพื้นที่เมือง 164
5.3.2	การส่งเสริมและสร้างสรรค้ให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่เมือง อย่างมีประสิทธิภาพ 164
5.3.3	การพัฒนาพื้นที่สวนเดิมระดับชุมชน 165
5.3.3.1	เกษตรกรรมหนาแน่น 165
5.3.3.2	เกษตรกรรมทางเลือก 166
5.3.3.3	เกษตรกรรมท่องเที่ยว 166

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.3.3.4 สวนเกษตรจัดสรร	167
5.3.3.5 การส่งเสริมด้านการเกษตร	168
5.3.4 การบริหารจัดการทางด้านทัศนคติ	168
5.4 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่เขตจอมทอง	169
5.5 ภาพรวมแนวทางการพัฒนาพื้นที่สวนเดิม	173
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	180
6.1 สรุปผลการศึกษา	180
6.2 บทเรียนสำหรับการประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่สวนอื่นๆ	183
6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป.....	188
รายการอ้างอิง	189
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	192

สารบัญญัตินี้

	หน้า
ตารางที่ 3.1.4-1 แสดงพื้นที่เมือง ปี พ.ศ. 2530 ปี พ.ศ.2536 และปี พ.ศ.2538 ในแต่ละบริเวณหลักของกรุงเทพมหานคร	49
ตารางที่ 3.1.4-2 แสดงจำนวนพื้นที่อาคารที่ได้รับอนุญาตไปปลูกสร้างอาคารฝั่งธนบุรี ปี พ.ศ.2532 – 2542	50
ตารางที่ 3.1.4-3 แสดงพื้นที่ทางการเกษตรฝั่งธนบุรี เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2532 และปี พ.ศ.2542	51
ตารางที่ 3.1.4-4 แสดงคุณภาพน้ำในลำคลองของฝั่งธนบุรี	52
ตารางที่ 3.2.4-1 แสดงพื้นที่อาคารที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารประเภทต่างๆ ในเขตจอมทอง ปี พ.ศ. 2532 - พ.ศ.2541	65
ตารางที่ 3.2.4-2 แสดงจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการตามช่วงเวลา ในเขตจอมทอง จำแนกตามรายแขวง	66
ตารางที่ 3.2.4-3 แสดงพื้นที่ จำนวนประชากรรายเขต และความหนาแน่นของฝั่งธนบุรี ปี พ.ศ. 2532 ปี พ.ศ. 2537 และปี พ.ศ. 2542	67
ตารางที่ 3.2.4-4 แสดงจำนวนประชากรเขตจอมทอง จำแนกตามรายแขวง พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2543	69
ตารางที่ 3.2.4-5 แสดงขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่นและการเปลี่ยนแปลง รายแขวงของเขตจอมทอง พ.ศ. 2532 พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2543	69
ตารางที่ 4.1.3-1 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินของเขตจอมทอง พ.ศ. 2530 กับ พ.ศ. 2544	103
ตารางที่ 4.1.5-1 แสดงจำนวนประชากรเขตจอมทอง จำแนกตามกลุ่มอายุ พ.ศ. 2544	111
ตารางที่ 4.2.2-1 แสดงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมจำแนกตามรายแขวงใน เขตจอมทอง ปี พ.ศ. 2530 และปี พ.ศ. 2544	129
ตารางที่ 4.2.2-2 แสดงข้อมูลการเกษตร เขตจอมทอง ปี พ.ศ. 2544	132
ตารางที่ 4.2.2-3 แสดงประเภทของการเกษตร เขตจอมทอง จำแนกตามรายแขวง ปี พ.ศ. 2544	132
ตารางที่ 4.3.2-1 แสดงรายละเอียดชุมชนกรณีศึกษาในพื้นที่เขตจอมทอง พ.ศ. 2544	141

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 5.5-1 สรุปภาพรวมแนวทางการพัฒนาพื้นที่สวนเดิม	176
ตารางที่ 5.5-1 สรุปภาพรวมแนวทางการพัฒนาพื้นที่สวนเดิม (ต่อ)	177
ตารางที่ 5.5-1 สรุปภาพรวมแนวทางการพัฒนาพื้นที่สวนเดิม (ต่อ)	178
ตารางที่ 5.5-1 สรุปภาพรวมแนวทางการพัฒนาพื้นที่สวนเดิม (ต่อ)	179

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิ 2.7-1 แสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษา	32
แผนภูมิ 3.2.4-1 แสดงพื้นที่อาคารที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างประเภทต่างๆ ในเขตจอมทองระหว่างปี พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2541	65
แผนภูมิ 3.2.4-2 แสดงจำนวนพื้นที่โรงงานสะสมตามช่วงระยะเวลาในเขตจอมทอง	66
แผนภูมิ 3.2.4-4 แสดงการเติบโตประชากรรายแขวงของเขตจอมทอง พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2543	69
แผนภูมิ 3.5-1 แสดงกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้วยปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งทำให้พื้นที่สวน กลายเป็นพื้นที่เมือง ผังธนบุรี	99
แผนภูมิ 4.1.3-1 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตจอมทอง พ.ศ. 2530	103
แผนภูมิ 4.1.3-2 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตจอมทองพ.ศ. 2544	103
แผนภูมิ 4.1.5-1 แสดงโครงสร้างประชากรทั้งชายและหญิงในเขตจอมทอง พ.ศ. 2544	112
แผนภูมิ 6.2-1 แสดงประเด็นสำคัญในการวางแผนพัฒนาพื้นที่สวน	183

สารบัญแนบที่

	หน้า
แผนที่ 1.3-1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา : ชุมชนเมืองคลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพฯ	3
แผนที่ 3.1.1-1 แสดงแหล่งผลไม้ขึ้นชื่อในฝั่งธนบุรี	41
แผนที่ 3.2.2-2 แสดงที่ตั้งของวัดในพื้นที่เขตจอมทอง	60
แผนที่ 3.4-1 แสดงการขยายตัวของพื้นที่เมืองรูกล้าพื้นที่เกษตรกรรม ฝั่งธนบุรี พ.ศ. 2544	93
แผนที่ 4.1.3-1 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตจอมทอง พ.ศ. 2530	104
แผนที่ 4.1.3-2 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตจอมทอง พ.ศ. 2544	105
แผนที่ 4.1.6-1 แสดงโครงการถนนสายหลักและสายรองตามผังเมือง กรุงเทพมหานคร	114
แผนที่ 4.1.6-2 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2544 และแนวคิด การพัฒนาพื้นที่บริเวณศูนย์คมนาคมกรุงเทพฯ ด้านใต้	117
แผนที่ 4.1.6-3 แสดงแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณศูนย์คมนาคมกรุงเทพฯ ด้านใต้	119
แผนที่ 4.1.7-1 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภททำยกระทรวง ฉบับที่ 414 (พ.ศ.2542)	121
แผนที่ 4.2.1-1 แสดงรูปแบบเมืองในพื้นที่ชุมชนเมืองคลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง	125
แผนที่ 4.2.1-2 แสดงระบบศูนย์กลางย่านในพื้นที่ชุมชนเมืองคลองบางขุนเทียน เขตจอมทอง	127
แผนที่ 4.2.2-1 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเกษตรกรรม พ.ศ. 2530 และ พ.ศ. 2544	130
แผนที่ 4.2.2-2 แสดงลำดับความสำคัญของปัญหาน้ำเสียในพื้นที่เขตจอมทอง	134
แผนที่ 4.3.1-1 แสดงที่ตั้งของชุมชน วัด และตลาดในพื้นที่เขตจอมทอง	136
แผนที่ 4.3.1-2 แสดงที่ตั้งและรัศมีการให้บริการของโรงเรียนและสถานศึกษาใน เขตจอมทอง	138
แผนที่ 5.4-1 แสดงการแบ่งพื้นที่เพื่อจัดลำดับการพัฒนาในเขตจอมทอง	170
แผนที่ 5.4-2 แสดงแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในเขตจอมทอง	174

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.2.1-1 แสดงการเกิดหมู่บ้านหรือการตั้งหลักแหล่งในภาคกลางของประเทศไทย	13
ภาพที่ 2.4.2-1 Model showing process of agricultural land use conversion	20
ภาพที่ 2.6.2-1 แนวทางการวางแผนพัฒนาชุมชน	25
ภาพที่ 3.1.1-1 แสดงรูปวาดผลไม้ที่สำคัญของประเทศสยาม	37
ภาพที่ 3.1.4-1 แสดงแผนผังพัฒนาเมืองกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะการวางโครงข่าย คมนาคมทางบก โดยมีได้คำนึงถึงโครงข่ายคมนาคมทางน้ำและพื้นที่ สวนผลไม้	47
ภาพที่ 3.2.1-1 แผนที่ในจดหมายเหตุของลาลูแบร์	55
ภาพที่ 3.2.2-1 แผนที่บริเวณกรุงเทพฯ พ.ศ.2454	58
ภาพที่ 3.2.3-1 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเขตจอมทอง พ.ศ. 2510	62
ภาพที่ 3.2.3-1 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเขตจอมทอง พ.ศ. 2517	70
ภาพที่ 3.2.3-1 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเขตจอมทอง พ.ศ. 2522	71
ภาพที่ 3.2.3-1 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเขตจอมทอง พ.ศ. 2544	72
ภาพที่ 3.3.1-1 แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชาวสวน	74
ภาพที่ 3.3.1-2 แสดงรายละเอียดชนิดสวน	75
ภาพที่ 3.3.1-3 ภาพตัดแสดงเรือนพักอาศัยของชาวสวนดั้งเดิม	78
ภาพที่ 3.3.2-1 แสดงตลาดน้ำกับวิถีเศรษฐกิจของชาวสวน	84
ภาพที่ 3.4-2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สวนเดิมเป็นพื้นที่เมืองในพื้นที่เขตจอมทอง พ.ศ 2475 - พ.ศ. 2517	94
ภาพที่ 3.4-3 กระบวนการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สวนเดิมเป็นพื้นที่เมืองในพื้นที่เขตจอมทอง พ.ศ 2522 - พ.ศ. 2544	95
ภาพที่ 3.4-4 แสดงสภาพการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่สวนเดิม เขตจอมทอง	96
ภาพที่ 4.1.8-1 แสดงสภาพพื้นที่ปัจจุบัน (พ.ศ. 2544) บริเวณแขวงบางขุนเทียนที่มี แนวโน้มเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่พักอาศัยชั้นดี และเป็นพื้นที่ศูนย์กลาง คมนาคมและพาณิชยกรรมในอนาคต	123
ภาพที่ 4.3.2.1-1 แสดงสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน พ.ศ. 2544 : ชุมชนวัดนางนอง	142
ภาพที่ 4.3.2.1-2 แสดงสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน พ.ศ. 2544 : ชุมชนตลาดน้ำวัดไทร	143

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.3.2.1-3 แสดงสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน พ.ศ. 2544 : ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาหมู่ 11	144
ภาพที่ 4.3.2.1-4 แสดงสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน พ.ศ. 2544 : ชุมชนสามง่ามพัฒนา	145
ภาพที่ 4.3.2.1-5 แสดงสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน พ.ศ. 2544 : ชุมชนผาสุข	146
ภาพที่ 4.3.2.1-6 แสดงสภาพการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตในระดับชุมชน พ.ศ. 2544 : ชุมชนสินทวิวัลล่า	147
ภาพที่ 4.3.2.4-1 แสดงการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของชุมชน	150
ภาพที่ 4.3.2.6-1 แสดงระบบคูคลองและการใช้น้ำของชุมชน	152
ภาพที่ 4.3.2.7-1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัด	154
ภาพที่ 4.3.2.8-1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับตลาด	155
ภาพที่ 5.4-1 แสดงสภาพภูมิทัศน์และสวนผลไม้ผสมเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในเขตจอมทอง	175